

Barns och ungdomars psykiska hälsa – del av underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Gunnar Sandberg/Vinnova, Tommy Dahlén/Forte, Kenth Hermansson/Vetenskapsrådet och Winnie Birberg/Vetenskapsrådet.

Introduktion

Som forskningsfinansiärer kan vi bidra med underlag för framtida satsningar på forskning inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Ett exempel är det myndighetsgemensamma forskningsprogrammet Barns och ungdomars psykiska hälsa som började 2012.

De fyra forskningsfinansiärerna Formas, Forte, Vetenskapsrådet och Vinnova beslöt 2011 om en gemensam utlysning av forskningsbidrag med temat "Barns och ungdomars psykiska hälsa". Under perioden 2012–2017 satsades 300 miljoner kronor på programbidrag och projektbidrag. Två utlysningar gjordes under perioden, den ena via Formas och den andra via Vetenskapsrådet. Bakgrunden till satsningen var att den psykiska ohälsan bland barn och ungdomar i Sverige ökade enligt flera indikatorer. En rapport från Kungl. Vetenskapsakademien 2010 bekräftade ökningen och påvisade en begränsad vetenskaplig kunskap i området.

Målsättningarna med programmet togs fram i samverkan mellan finansiärerna. Dessa var att långsiktigt stärka forskning om barns och ungdomars psykiska hälsa i Sverige, utveckla ny kunskap om, och metoder för att studera barns och ungdomars psykiska hälsa, ge en vetenskaplig grund för insatser och åtgärder genom nyttiggörande av vunna resultat i syfte att skapa förutsättningar för en god psykisk hälsa bland barn och ungdomar. Programmet skulle också befördra interdisciplinär och transdisciplinär forskning och innovation.

Inom ramen för forskningssatsningen bedrev finansiärerna gemensamma informations- och kommunikationsinsatser. Forskarna bjöds in till utbildningsträffar och seminarier riktade till aktörer och beslutsfattare inom området. Informationsmaterial trycktes upp och spreds till kommuner och till skolor, och utbildningsinsatser riktade till ungdomar har också gjorts i ett antal skolor.

Forskningsprogram om barns och ungdomars psykiska hälsa från 2018

Forskningsprogrammet om barns och ungdomars psykiska hälsa som genomfördes under perioden 2012–2017 rönste stor uppskattning bland forskare och samhällsaktörer. Forte, Vetenskapsrådet och Vinnova beslutade därför att göra en ny utlysning från och med 2018 och som fokuserade på vissa angelägna områden. Forskningsprogrammets syfte var framförallt att långsiktigt stärka forskningen inom området, och bygga upp starka forskningsmiljöer.

Utlysningen 2018 omfattar totalt 150 miljoner kronor under en sexårsperiod (2018–2023) och avser *Bidrag till forskningsmiljö inom barns och ungdomars psykiska hälsa*. Ansökningarna bereddes av Vetenskapsrådet i samråd med berörda forskningsfinansiärer.

Syftet är att stödja forskning som leder till ökad delaktighet, inkludering samt integrering och etablering i samhället för nyanlända barn och ungdomar samt barn och ungdomar med funktionsnedsättningar med fokus på den psykiska hälsan. Bidraget till forskningsmiljö syftar till att

skapa ett tydligt mervärde genom samverkan mellan flera forskargrupper nationellt och internationellt och som tillsammans bidrar med den kompetens som krävs för att arbeta med de forskningsfrågor och innovationer som utlysningen och ansökan avser. Ett ytterligare syfte är att öka forskningsresultatens genomslag i samhället. Bidraget kunde sökas av en representant för en konstellation av forskargrupper som arbetar mot ett gemensamt forskningsmål.

Under våren 2020 ombads forskningsmiljöerna att lämna en uppföljningsrapport med fokus på forskningens och forskningsmiljöns organisation, start och progression inför en fortsatt bidragsperiod. En utvärdering av satsningen planeras efter bidragsperiodens slut.

Utvärdering

En första utvärdering av forskningsprogrammet Barns och ungdomars psykiska hälsa genomfördes gemensamt av finansierarna under våren 2018 och avsåg de två första utlysningarna från 2011 och 2014. Utvärderingen visade att forskningsprogrammet lett till betydande vetenskaplig produktion med god vetenskaplig kvalitet och att ambitionen om tvärvetenskaplig ansats uppfylldes i flertalet program. Utvärderarna noterade dock att forskningen haft ringa direkt samhällsnytta och att forskningsresultat inte har använts för att utveckla lokal eller nationell policy. Forskningsresultaten uppfattades heller inte ha legat till grund för insatser som kan främja god psykisk hälsa.

Man konstaterade också att några av forskningsfinansierarna under senare år mer aktivt arbetat med former för att stödja forskning som bedrivs i nära kontakt med brukare och användare av forskningsresultat.